

Temat referatu:

„Przyczyny powodujące trudności w czytaniu”.

1. Przyczyny powodujące trudności w czytaniu.
2. Sposoby ułatwiające opanowanie umiejętności czytania

1. Przyczyny powodujące trudności w czytaniu

Jednym z podstawowych zadań nauczania w klasach I – III jest opanowanie techniki czytania, wyrobienie sprawności w tym zakresie oraz kształtowanie umiejętności rozumienia przez uczniów czytanych tekstów. Nie trzeba szerzej uzasadniać, że opanowanie umiejętności czytania jest bardzo ważnym czynnikiem rozwoju intelektualnego uczniów, ma istotne znaczenie dla postępów w jego dalszej nauce, a także dla jego ogólnego rozwoju. Umiejętność czytania jest jednym z zasadniczych warunków powodzenia ucznia w szkole i stanowi podstawę do pracy samokształceniowej prowadzonej przez całe życie. Józefa Rytłowa podkreśla, że „bez opanowania sztuki dobrego czytania nie może być mowy o zdobywaniu wiadomości zarówno w zakresie materiału programowego z języka polskiego, jak i wszystkich innych przedmiotów nauczania”.

Nauka czytania jest sztuką trudną, skomplikowaną, wymagającą długofalowych ćwiczeń oraz pełnej mobilizacji sił dziecka. Na szczególne trudności w opanowaniu czytania napotykają dzieci mające różnorodne, fragmentaryczne zaburzenia rozwoju, zwłaszcza w obrębie korowej części analizatorów. U dzieci tych obserwuje się występowanie objawów nerwowości, nadwrażliwości, stanów lękowych, trudności skupienia się, niepokój motoryczny itp. Trudności w czytaniu powstały u nich na skutek opóźnionych i zaburzonych funkcji percepcyjno – motorycznych (percepcji słuchowej, wzrokowej i kinestetyczno – ruchowej). W wyniku tych zaburzeń następują u dziecka takie błędy jak: nieadekwatne różnicowanie liter zbliżonych obrazem graficznym („a” – „o”, „m” – „n”), statyczne odwracanie liter o podobnym kształcie, a odmiennym kierunku i położeniu („b”- „d”, „g” – „p”, „n” – „u” itp.), przestawienie liter w wyrazie np. kolor – korol, powtarzanie, opuszczanie, dodawanie litery w wyrazie. Dziecko z trudnościami w czytaniu nie radzi sobie z weryfikacją grafowizualną litery, jak również z różnicowaniem i analizą fonetyczną głosek. Posługuje się zazwyczaj bardzo prymitywną techniką

czytania (głoskowaniem, sylabizowaniem). Z wielkim wysiłkiem osiąga płynne, bezbłędne czytanie.

Bywają dzieci, które określane są jako inteligentne, zdolne, mające prawidłowe warunki środowiskowo – wychowawcze, a nie są w stanie opanować techniki czytania w czasie i na poziomie wymaganym przez program. Są to trudności o specyficznym charakterze, zwane *dysleksjami*. Rozwój umysłowy tych dzieci jest normalny, stwierdza się tylko istnienie cząstkowych zaburzeń i fragmentarycznych opóźnień rozwojowych. Badania prowadzone w Instytucie Psychologii pod kierunkiem Haliny Spionek wykazały, że opóźnienia w rozwoju lub zaburzenia sfery słuchowej, wzrokowej i ruchowej odbijają się w specyficzny sposób na przebiegu nauki czytania. Również braki spowodowane defektami organicznymi, jak: wady wzroku koordynowane szklami, nie leczone wady wymowy, choroby wrzodowe, wywołują trudności w czytaniu.

Druga grupa przyczyn powodujących trudności w czytaniu to:

- braki w słownictwie dziecka – nie rozumiejąc słów w tekście dziecko opuszcza je i w konsekwencji czyta powierzchownie;
- brak zainteresowania czytaniem, wynikający głównie z niewłaściwej motywacji;
- niewłaściwy dobór materiału do czytania, niezgodny z zainteresowaniami i rozwojem psychicznym dziecka;
- trudności w rozumieniu tekstu, wynikające z niewłaściwej metody nauczania.

Stąd też nie bez znaczenia jest uczynienie procesu czytania przystępnym dla dziecka, dostosowanym do jego możliwości intelektualnych. Należy mieć na uwadze dążenie do uatrakcyjnienia tego procesu, do zainteresowania dziecka nauką czytania.

Niektórzy psychologowie wskazują, że brak odpowiedniej motywacji i zaangażowania emocjonalnego może spowodować trudności w czytaniu. Dzieje się tak wówczas, gdy dochodzi do zaburzeń sfery uczuciowej dziecka. Zdarza się, że dziecko, któremu długo i wyłącznie czytano książeczki (jeszcze w klasie II), nie chce samodzielnie czytać, bo chce znaleźć się w poprzedniej uprzywilejowanej sytuacji, kiedy czytał ktoś z rodziców. Wprawdzie wielu pedagogów stoi na stanowisku, że zaburzenia emocjonalne nie rzutują tak dalece na trudności w czytaniu, ale fakt ten należy uwzględnić przy rozpatrywaniu konkretnego przypadku niepowodzeń szkolnych.

2. Sposoby ułatwiające opanowanie umiejętności czytania

Do tych sposobów należy: naprzemienne czytanie sukcesywnie utrudniane, czytanie selektywne, czytanie z lukami, czytanie treningowe, czytanie wyrazów wizualnie podobnych i tak zwane „okienka” wykorzystywane w procesie czytania.

Wszystkie sposoby czytania odpowiednio indywidualizujemy, zależnie od aktualnego poziomu czytania dzieci. Dla różnorodnych form czytania wykorzystujemy zazwyczaj łatwe i krótkie teksty (werszyki, zagadki), najlepiej z czasopism dziecięcych. Unikamy książek, którymi dziecko posługuje się w szkole.

Przygotowujemy dwa identyczne teksty. Dorosły czyta głośno cały tekst wyraźnie wydzielając każdą sylabę w wyrazie, a dziecko mając identyczny tekst przed sobą zaznacza każdą usłyszaną sylabę na czerwono.

Czytanie naprzemiennie sukcesywnie utrudniane polega na tym, że dorosły czyta z dzieckiem naprzemiennie zaznaczone sylaby, potem naprzemiennie wyrazy jednosylabowe, dwusylabowe itp. Przechodzi się do większych całości i czyta się grupy wyrazów również naprzemiennie do punktów przestankowych. Ten sposób czytania ma szczególne znaczenie, bowiem uczy dziecko przestrzegania właściwych znaków interpunkcyjnych, jak również czytanie ze zrozumieniem. Kończymy opracowanie tekstu czytaniem na przemian całych zdań. Wreszcie dziecko samo czyta cały tekst od początku do końca. Formy **czytania naprzemiennego** opracowujemy zawsze na tym samym tekście np. z czasopism dziecięcych.

Korzyści płynące z tej formy czytania są znaczne i wielorakie:

- uatrakcyjniamy czytanie, odbiegające od stereotypowej formy czytania stosowanej w codziennej praktyce szkolnej;
- emocjonalnie angażuje dziecko, zmniejszając opór i negatywną postawę do czytania;
- ułatwia wzrokowe spostrzeżenie eksponowanego materiału przez stopniowe powiększanie masy percepcyjnej;
- zabezpiecza przed popełnieniem błędu dzięki parokrotnemu niekiedy powtórzeniu w różnych konfiguracjach treściowych tego samego elementu wyrazowego czy zdaniowego;
- daje okazję do utrwalenia obrazu graficznego tekstu w pełnych i niepełnych jego ujęciach;
- chroni przed automatycznym i pamięciowym czytaniem poprzez zmianę kolejności czytania i zakresu wykorzystywanego tekstu.

Formy selektywnego czytania – podobnie, jak czytania naprzemiennego – angażują sferę emocjonalną dziecka, są dla niego zajęciem nowym, interesującym. Selektywne czytanie rozpoczynamy od pojedynczych elementów wyrazowych (np. samogłosek), przechodząc sukcesywnie do bardziej złożonych. Do tego celu wykorzystujemy najczęściej specjalnie przygotowane listy wyrazów bądź odpowiednio dobrane teksty z czasopism dziecięcych. A oto niektóre przykłady selektywnego czytania. Dziecko czyta tylko jedną określoną literę np. drugą literę wyrazu. W zestawach wyrazowych przedstawionych dziecku staramy się wykorzystać mylone przez dziecko litery.

A oto proponowana lista wyrazów dla dziecka, które źle różnicuje litery „a” – „o”: „las, dom, park, radio, most, sok, karp, rak”. Zadaniem dziecka jest przeczytać jedynie literę znajdującą się na drugim miejscu w wyrazie. Następnym zadaniem może być przeczytanie tylko jednej określonej sylaby np. drugiej. Inne ćwiczenie z tego zakresu polegać będzie na odczytaniu wyrazów mających jedno lub dwa „a”. Z kolei przechodzimy do zdań zachowując tę samą prostą konstrukcję wyrazową np. „Ola ma lalę. Lala jest ładna. Ona ma rude włosy”.

Innym ćwiczeniem typu selektywnego może być czytanie *sylab otwartych* z literami o odmiennym jednak kierunku i położeniu „b – d”, „g – p” itp. Musimy przygotować odpowiednie teksty. Na przykład do eksponowania i różnicowania sylab „ba”, „da” wykorzystamy wyrazy: „balon, pada, daleko, bada, baran, woda, baton, medal”. Dziecko ma przeczytać wyrazy z sylabą „da”, a potem z „ba”.

Jeszcze innym zadaniem o charakterze selektywnym będzie *odczytywanie wyrazów o określonej liczbie sylab*. Mogą to być np. tylko wyrazy jednosylabowe. Aby uatrakcyjnić czytanie można przygotować zestawy wyrazów z literami mylonymi przez dziecko. Litery, które mogą być przedmiotem specjalnej analizy i percepcji wzrokowej jak również koncentracji uwagi, nie są wpisane. Dziecko ma za zadanie podać brakującą głoskę wzrokowo analizując każdy wyraz, potem wpisać ją w puste miejsce. Ta forma czytania zmusza dziecko do koncentracji uwagi na pewnych elementach wyrazowych w celu prawidłowego alternatywnego wyboru i sprawnej integracji głoskowo – literowej.

Innym rodzajem ćwiczenia jest czytanie *treningowe*. Proponujemy dziecku głośne przeczytanie odpowiednio dobranego tekstu. Po upływie minuty przerywamy ćwiczenie – czytanie i obliczamy ilość wyrazów. O wyniku informujemy dziecko. Skrupulatnie odnotowujemy ilość i rodzaj popełnionych błędów. Następnie proponujemy, aby za drugim razem dziecko postarało się skrócić czas czytania. Dobrze jest, gdy dziecko samo, oceniając swoje możliwości, poda w przybliżeniu skrócony czas następnego czytania. Aby zapewnić dziecku sukces i doprowadzić do osiągnięcia zaproponowanego przez niego czasu, odstępujemy na krótko od próby drugiego czytania i przepracowujemy tekst wcześniej już ukazanymi technikami (naprzemiennego, selektywnego czytania itp.). Czytanie treningowe umacnia dziecko w przekonaniu, że czytanie jest umiejętnością łatwą, skoro w tak krótkim czasie można wydatnie zwiększyć szybkość czytania.

Jeżeli mamy *klocki z literami* to polecamy dziecku ułożyć jak największą ilość wyrazów. Do czytania z dzieckiem możemy wykorzystać niektóre, albo wszystkie wyrazy w zależności od indywidualnych możliwości dziecka. Przygotowane wyrazy dziecko czyta dwa razy.

Można również przy nauce czytania wykorzystać różnego rodzaju okienka. Takie okienko wykorzystujemy dla dzieci, które mają trudności z

rozpoznawaniem i różnicowaniem znaków graficznych – są w początkowym etapie nauki czytania. W tym przypadku zatrzymujemy uwagę dziecka na bardzo małej części wyrazu – na sylabie pozwalając mu bez pośpiechu wzrokowo percypować litery i stopniowo dokonywać ich syntezy. Tempo czytania reguluje samo dziecko.

Inne okienko jest przydatne dla dzieci, które nie mają już podstawowych trudności z rozpoznawaniem i scalaniem głosek. Główne ich trudności polegają na tym, że czytają zbyt wolno. Wprawdzie sylabizują, ale stać ich potencjalnie na doskonalszy sposób czytania – całymi wyrazami. Ustawione okienko w tym kierunku ma przyspieszyć tempo czytania i zwiększyć jego płynność.

Przedstawione powyżej ćwiczenia mają na celu wzbogacać i uatrakcyjnić naukę czytania, ale również przyczynić się do usprawnienia funkcji percepcyjno – motorycznych. Dziecko w miarę swoich możliwości powinno codziennie około 30 minut rozwijać i usprawniać technikę czytania. Im więcej będziemy stosować różnych ćwiczeń z dziećmi, dopasowując je do ich możliwości, tym szybciej i skuteczniej możemy liczyć na usunięcie trudności w czytaniu.